פא: יום הכיפורים פרק שמיני יומא

שהפלפלין חייבין בערלה. אין להקשות כמו שחייבין בערלה חייבין נמי במעשר וכיון שחייבין במעשר מטמא טומאת אוכלין כדתנן בפרק בא סימן (נדה דף נ.) כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין אלמא תניא התם נמנו וגמרו אין מטמאין טומאת אוכלין די"ל הא כרטיבתא הא ביבישתא אבל ה"ל שמעון מייעגיל"ו הקשה מהא דאמרי' בפ' בכל מערבין (עירובין דף כח.) זרע גרגיר מתעשר וכו' עד זרע גרגיר למאי מזי שכן לאסוים שלא היה להם פלפלין שוחקין אותו ומטבילין בו את הלגין וא"כ כל שכן פלפלין דעדיפי טפי ואפ' יביאתא חייב במעשר וכיון דחייב במעשר יטמא טומאת אוכלין וי"ל דודאי אותן פלפלין שנשחקין וגוזלין אותן במיס כעין שעושין לטבל בו דבר הנהו מזי בעייניהו לאכילה וחייבין במעשר ומטמא טומאת אוכלין אבל אותם שלא נגבלו במיס שנטמו ונידוקו בעפרורית בעלמא כעין שעושין לתת לתוך הקדירה הנהו פטורין מן המעשר דלא מזי לאכילה הכי ואין מטמא טומאת אוכלין מי נמי י"ל דזרע גרגיר אינו חייב במעשר משום הא מילתא לחוד שמטבילין בו לגלי אלא לאחר שחיקתו מזי למיכל נמי בעייניה ומשום הכי חייב במעשר והא דנקט התם ומטבילין בו לגלי ולא נקט דאכלי ליה נמי בעייניה משום דעיקר שחיקתו כדי לטבל בו אבל פלפלין דאפי' בתר שחיקתן לא מזי בעייניהו לא מחייבי ועוד יש להקשות על ההיא ממתניתין דנדה והרי תנלן דחייבין במעשר כדאמרינן פ"ק דחולין (דף ו.) ואם תאמר לה עשי לי משליחי מושם לשאור ותבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית ואין מטמא טומאת אוכלין כדמוכח בהעור והרוטב (שם דף קכ.) דמפרש בגמרא מאי קיפה פירמא ופריך אבי היא עלמה מטמא טומאת אוכלין אלא מאי קיפה תבלין ומיהו י"ל דאושם מושם מעשר דקתני לא קאי אלא אשאור אבל משום שביעית קאי אתרוייהו דאפי' אוכלי בהמה יש מהן שחייבין בשביעית כדמוכח במס' שביעית (פ"ח משנה ה) ולא נהילא דנפרק בכל מערבין (עירובין דף כט.) תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עוכלא תבלין וליטרא ירק ופי' רש"י דקאי אאין פוחתין לעני בגורן אלמא תבלין חייבין במעשר וי"ל שם מיני תבלין הרבה יש מהן דעיקרן לטעמא עבידי והנהו פטורין מן המעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין ובהנהו מיירי בהעור והרוטב (חולין דף קכ.) ויש מהן דאזו לאכילה בעייניהו כגון בצל וקפלוט וכיוצא בהם פעמים שמתבלין בהן הקדירה וכמו שבת דבפר' בא סימן (נדה דף נא.) והנהו חייבין במעשר ומטמא טומאת אוכלין ובהנהו מיירי בפ"ק דחולין (דף ו.) ובבבל מערבין (עירובין דף כט.) ואע"ג דאמרינן עלה בפרק בכל מערבין משום דקתני הא תבלין ותבלין לאו בני אכילה נינהו היינו בלא תיקון לגמרי שצריך תיקון קלת ולענין עירוב בענין דאזו בשעת קניית עירוב מידי דהוה אחטין ושעורין דאין מערבין בהן וחייבין במעשר: **הא** ברטיבתא הא ביבישתא. דיבשתא לא הויא מאכל ומהאי טעמא נמי אמרינן בכילד מברכין (ברכות דף לו.) דזנגבילא יביאתא ברכה אלא

הוא גופיה שבת איקרי דכתיב [1]תשבתו שבתכם בשלמא רב פפא לא אמר כרב אחא בר יעקב דקרא דכתיב בגופיה עדיף אלא רב אחא בר יעקב מאי טעמא לא אמר כרב פפא מיבעי ליה לכדתניא[a] [2]ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש יכול יתחיל ויתענה בתשעה ת"ל בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד [3]מתחיל ומתענה מבעוד יום מכאן שמוסיפין מחול על הקודש ואין לי אלא בכניסתו [4]ביציאתו מנין ת"ל מערב עד ערב ואין לי אלא יוה"כ [5](ימים טובים) מניין ת"ל תשבתו אין לי אלא [6](ימים טובים [7]שבתות) מנין ת"ל שבתכם הא כיצד כל מקום שנאמר שבות [8](מכאן שמוסיפין) מחול על הקודש ותנא דעצם עצם האי בתשעה לחודש מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדיפתי דתני חייא בר רב מדיפתי [9]ועניתם את נפשותיכם בתשעה וכי בתשעה מתענין והלא בעשור מתענין אלא לומר לך [10]כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי: אכל אוכלין שאין ראוין לאכילה: [11]אמר רבא כם פלפלי ביומא דכפורי פטור כם זנגבילא ביומא דכפורי פטור מיתיבי [12]היה רבי מאיר אומר ממשמע שנאמר [13]וערלתם ערלתו את פריו איני יודע שעין מאכל הוא אלא מה תלמוד לומר עץ מאכל עץ שטעם עצו ופריו שוה הוי אומר זה פלפלין ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה ואין ארץ ישראל חסרה כלום שנא' [14]לא תחסר כל בה ל"ק [15]הא ברטיבתא

עינוי. על דבר אשר ענה את אשת רעהו (דברים כב): **היא גופה שבת איקרי.** וכלאו ג"ש נמי נפקא מיניה ובזה דכיון דאיקרי שבת לענין עינוי הוה ליה כשבת לענוג ואזהרה: **תשבתו שבתכם.** ומשבת שבתון לא גמר דאיקרי שבת דאיצטריך ליה לרבויי כל (a) הענין כדלאמר בריש פרקין (דף עד.) שבתון שבות לי' נמי שבת שבתון היא לאו יומא איקרי שבת אלא הכי קאמר מנוח' מרגוע היא לכם והיכא נמי דכתיב שבת שבתון הוא לשון זכר אף לשון מנוחה הוא לשון זכר אבל יומא לא איקרי שבת אלא להכי נקט תשבתו שבתכם יתירא דהוא גופיה איקרי שבת: **מיבעיא ליה לכדתניא.** לשאר ימים טובים ולא איום כפורים קאי: **ותנא דעלם עלם.** מדאיצטריך למעוטי למוספת המול מעונג ומאזהרה ממילא שמענן דמוסיפין והאי ועניתם בתשעה מאי עביד ליה: **כל האוכל ושותה וכו'.** והכי משמע קרא ועניתם בתשעה כלומר התקן עצמך בתשעה (c) שתוכל להתענות בעשרה ומדאפקיה קרא בלשון עינוי לומר לך הכי הוא כאלו מתענה בתשעה: **כם פלפלין.** אין זה ייעוד הדעת שאין זה דרך אכילתו: **מיתיבי וכו'.** אלמא מאכל קרי ליה: **שהפלפלין חייבין בערלה.** מין אילן הוא: **רעיבא.** מזי למיכל: **הימלאה.** ליעורינ"ה שמפטמים בשמים כמושים כדבש: **מכי הנדואי.** מאדם כוש: **שריא.** ואין בו משום ביטולי עכרים שנאכל כמות שהוא מי ולא משום ניעולי עכרים דניתן טעם לפגם ומדקאמר אין בו משום ביטולי עכרים ש"מ דרך אכילתו כשהוא מי: **מר"ה עד יום הכפורים.** אבל לגבלו קודם ר"ה כבר נעשו קשים ועך בעלמא מינהו: **מפיב אם הנפש.** ומבטל את העינוי: **מזגו.** נתנו בו מיס להתיס כתו' מתני'

והא ביבישתא א"ל רבינא למרימר והאמר רב נחמן [16]**האי** [17]**הימלתא דאתי מבי הנדואי שריא ומברכינן עליה בורא פרי האדמה לא קשיא הא ברטיבתא והא ביבישתא ת"ר** [18]**אכל עלי קנים פטור** [19]**לולבי גפנים חייב** [20]**אלו הן לולבי גפנים אמר רבי יצחק מגדלאה כל שלבלבו מר"ה ועד יוה"כ ורב כהנא אמר כל שלשים יום תניא כוותיה דר' יצחק מגדלאה אכל עלי קנים פטור ולולבי גפנים חייב אלו הן לולבי גפנים כל שלבלבו מר"ה ועד יוה"כ: שתה ציר או מוריים פטור: הא חומץ חייב מתני' מני רבי היא דתניא ר' אומר חומץ משיב את הנפש דרש רב גידל בר מנשה מבירי דנרש אין הלכה כרבי לשנה נפקי כולי עלמא מזגו ושתו חלא שמע רב גידל ואיקפד אמר אימר דאמרי אנא דיעבד לכתחלה מי אמרי אימר דאמרי אנא פורתא טובא מי אמרי אימר דאמרי אנא** [21]**חי מזוג מי אמרי: מתני'**

[a] ר"ה דף ט., [b] (ע"ל שבתות). [c] (ע"ל שבתות ימים טובים וכ"מ בר"ה ט. וכן בר"ש ריא"ש). [d] (ע"ל מוקפין ר"ה בר"ה), [e] ברכות דף ח: פסחים דף סח: ר"ה דף ט., [f] ברכות דף לו:, [g] שם סוכה דף לה. (ע"ש ובר"ש שם וצ"ע), [h] ברכות דף לו: ע"ש.

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ח מהל' שביתת עשור הל' ו סמג עשין לב טוש"ע או"ח סי' תכח סעיף ח:
נב ב מיי' וסמג שם טוש"ע או"ח סי' תרכד סעיף כ:
נג ג טוש"ע או"ח סי' רפא סעיף כ:
נד ד טוש"ע או"ח סי' תרד סעיף ח:
נה ה מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל' ו סמג לאוין סח טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ח:
נו ו טוש"ע או"ח סי' רנ סעיף ו:
נז ז ח ט מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל' ו טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ז:
נח י מיי' שם טוש"ע שם ס"ט הגה"ה:

לעזי רש"י

ליטורינ"א (ליטורי"א). אבקה רפואית מבותקת.

מוסף רש"י

כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב וגו'. והכי קאמר קרא הכינו עצמם בתשעה לחדש לעינוי המתרת יהרי הוא כעינוי כעינוי היום (ברכות ח:) יהכי קאמר מה שאתם עושים בתשעה דהייני אכילה ושתיה אתי קולא עינוי (פסחים טח.) וכיון דאכילתו עינוי חשיבה, כל דמפיס באכילה ושתיה טפי עדיף, דהא מדקאמר בערב על בריתך לא מקפיד אעינוי דתשעה יכי קרי עינוי בתשעה אכילה ושתיה דידיה קרי עינוי (ר"ה ט.). כם פלפלי. כל דבר שאדם אוכל שלא מדרכו מיקרי כשיפה (ברכות לו:) פטור. מברת (שם). שהפלפלין חייבין בערלה. דלא מיתמ מין ירק הוא מפני שהוא עץ שפל כמין רוסם שאינו נבוה מן האדמה (סוכה דה.). לא תחסר כל בה. ולמדנו הא עץ מאכל דאפילו פלפלי בכלל (שם).

רבינו חננאל

תניא ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש, יכול בתשעה ת"ל בערב, אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה, הא כיצד מתחיל להתענות מבעוד יום, מכן שמוסיפין מחול על הקדש. אין לי אלא שמוסיפין מחול על הקדש בכניסתו, ביציאתו מנין, ת"ל מערב עד ערב. וכן ימים טובים וכן שבת ביוצא בו דמוסיפין מחול על הקדש ופשוטה היא.

תורה אור השלם

1. שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם:
ויקרא כג לב
2. וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל:
ויקרא יט כג
3. ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת:
דברים ח ט

הגהות הב"ח

(a) רש"י ד"ה תשבתו כו' ליטורי כל הענייים בדאמרן נרים פרקין דף עד ע"ש שבת שבתון כו' אי נמי: (b) ד"ה כל האוכל כו' התקן עצמך בתשעה כדי שתוכל להתענות:

תוס' ישנים

מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי. אם נעשוה אכל עכשיו אלא נעשוה אסור הוא נקו: ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה. ול"ת כיון שחייבין בערלה הוא הדין במעשר ואפי' הכי אין מטמאין טומאת אוכלין כדתניא בפרק בא סימן (נדה נא.) ואם כן הא דתנן בפרק בא סימן (דף נ.) כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין אין זה אמת דהא תיכא פלפלין שחייבין במעשר כדפרישית ואין מטמאין טומאת אוכלין י"ל דהכא מיירי בדטיבתא כדאמרינן הכא ואתיא מטמאי טומאת אוכלין אבל הכא דפי' בא סימן דפלפלין אין מטמאין מיירי ביבישתא אבל הקשה ה"ר שמשון מדקאמרינן בפ' בכל מערבין (עירובין כח.) זרע גרגיר מתעשר לפי שהרלפטוים שלא היה להם פלפלין שוחקין אותו ומטבלין בו לגלי אלמא דאפילו הכי אין מטמאין טומאת אוכלין ומאי דשלא מתעשרין נמי פלפלין יבשין ואפילו הכי אין מטמאין טומאת אוכלין ואומר רבי דשני מיני תבלין יש דהא אפילו שבת אמרינן פרק בא סימן (נדה נא.) דאיכא לגלאי דלגלי לטעמא עבידא ואיכא דלגלי לטעמא עבידא אי נמי אומר ה"ר אלחנן דמעשר קאי אשאור ושביעית קאי אתבלין דאפילו אוכלי בהמה חייבין בשביעית:

[1] ר"ה דף ט., [2] (ע"ל שבתות). [3] (ע"ל שבתות ימים טובים וכ"מ בר"ה ט. וכן בר"ש ריא"ש), [4] (ע"ל מוקפין ר"ה בר"ה), [5] ברכות דף ח: פסחים דף סח: ר"ה דף ט., [6] ברכות דף לו:, [7] שם סוכה דף לה. (ע"ש ובר"ש שם וצ"ע), [8] ברכות דף לו: ע"ש.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com